

Bij Schoorl herrijzen nieuwe duinen uit de as

Drie jaar geleden werden de duinen bij Schoorl en Bergen geteisterd door grote, angstaanjagende branden. Aange-stoken zoals later bleek. Grote stukken dennenbos gingen verloren. Voor Staatsbosbeheer dé gelegenheid om het beheer van het duin een natuurlijke wending te geven. Samen met de boswachter bekijken fotograaf Joost Bouwmeester en ik hoe het er nu voorstaat.

FRANS BUISSINK

Is dit Afrika, door een magische reuzenhand getransplanteerd in mijn Schoorlse duinen? Boswachter Jan van Assema van Staatsbosbeheer heeft ons op een duintop gezet en toont ons het nieuwe Schoorlse duin, uit de as herrezen na de verschrikkelijke branden van drie jaar geleden.

Wat ik meemaak, is het omgekeerde van een schok der herkenning. Het duinlandschap dat ik zo goed gekend heb; waar ik meer dan een halve

eeuw in rondgestruind heb; waar ik elke boom langs de fietspaden kende; waar het me - bij wijze van spreken - opviel als er een grasspriet was omgewaaid, dat landschap is verdwenen, onherkenbaar veranderd. Waar je voorheen aankeek tegen dichte dennenbossen als steile muren van stram hout, golft nu het blote duin richting zee. Het bos daarginds heeft gebrand, is inmiddels geruimd en heeft het duinlandschap zijn oorspronkelijke vorm teruggegeven van voor de tijd dat er op grote schaal Oostenrijkse en Corsicaanse dennen werden geplant.

Genoeg redenen voor beplanting

Wie beplant er nou dat prachtige duin met kaarsrechte exoten op rij? Het is te makkelijk daar nu smalend over te doen, want er waren redenen voor. Nergens zijn de zeeduinen zo breed als bij Schoorl. Je kon je er in de Sahara wanen. Het wemelde er van de konijnen die korte metten maakten met alles wat hoger dan

De toekomst van een kaal gebrand duin is begonnen. Op de bodem veel jonge struikhei, kruipwilg, jonge eikjes en kamperfoelie. Foto: Joost Bouwmeester

Richting zee hebben de verbrande bossen plaats gemaakt voor dynamisch golvend duin, dat mag gaan stuiven.

Foto: Joost Bouwmeester

*Nachtswaluw
Foto: Jankees Schwiebbe*

tien centimeter wilde groeien. Het stookte er als de hel. Verschrikkelijke zandstormen teisterden de buurtschappen en de groentetuintjes van de Schoorlaars langs de binnen-duinrand. Bij buurtschap Aagtdorp, zo gaat het verhaal, is in het duin een compleet kasteel onder het zand verdwenen! Er waren krasse maatregelen nodig om die gigantische zandbak in bedwang te houden.

Na de redelijke geslaagde proefbeplantingen met dennen in het midden van de 19de eeuw, werden in de jaren '30 werkloze kantoorlieden uit Amsterdam hier ondergebracht in een barakkenkamp. Zij kregen voor het eerst van hun leven een schop in hun handen gedruwd om er diepe plantgaten mee uit te graven, waar dan jonge dennetjes samen met een hand (kunst)mest in werden gedruwd en aangeplant.

Erg gevoelig

Er hangt nogal wat emotie tussen de eindeloze rijen dennenstammen. Jan van Assema kan er van meepraten. Hij heeft bij het 'vernieuwen' van het duin telkens weer veel uit te leggen. Brand of geen brand, de meeste Schoorlaars vinden het op zijn minst raar als iemand zich positief uitlaat over het opruimen van dennen. De dennen zijn voor hen het vertrouwde beeld van hun duin. Dat de bosbranden van 2010 voor de natuur een geluk bij een ongeluk waren, mag je nauwelijks hardop zeggen. De angst bij de branden, die steeds dichterbij de bebouwing naderden, was te heftig om daar achteraf luchtig over te doen. Maar de branden, in totaal vijftien negentig, waarvan drie heel grote, hebben wel degelijk een keerpunt betekend in het duinbeheer. De afgedwongen openheid laat het duin zien zoals kalkarme duinen door de natuur bedoeld zijn: een open, golvend landschap met stuifgaten, heideveldjes, kruipwilg en door wind geteisterde eikjes.

Grootse plannen

Jan van Assema vertelt van de SBB-ambities: wel wat dennenhout laten staan als windscherm tegen het stuifzand voor de dorpen, maar het liefst zoveel mogelijk dennen vervangen door loofhout. De toekomstige Schoorlaars heeft hij alvast laten wennen aan het idee. De schooljeugd heeft de kaal gebrande duinen ingeplant met drieduizend 'geadopteerde' boompjes: eiken en lijsterbessen. Waar vergrassing dreigt, laat hij het

duin begrazen door koeien van een particuliere boer. Japanse Wagyu's, slanke, vriendelijke dieren die voor heel bijzonder smakelijk rundvlees schijnen te zorgen. In grote delen van het verbrande duin zijn de verkoolde bomen afgezaagd. De stobben blijven staan als prooi voor allerlei kleine houtvretertjes en bijzondere zwammen. De rest mag de natuur doen. Het wrange is wel, dat juist hier de Amerikaanse vogelkers als eerste verse groene uitlopers liet zien. Meer naar de kust toe en op veilige afstand van de bewoonde wereld gaan de verbrande bossen plaats maken voor dynamisch duin, dat mag gaan stuiven. Deze winter worden daar minstens vijftien duizend stuks achtergebleven stobben met wortel en al uit de grond getrokken.

Wat er nu al is te zien

Samen met Jan en Joost bekijk ik de bodem van een kaal gebrand duin. De toekomst is er al begonnen. Veel jonge struikheide, kruipwilg, jonge eikjes en kamperfoelie. Jan laat ons ook stukken duin zien waar oude struikheide in vlammen is opgegaan. Dat deed pas echt pijn. Dat was een echt 'ecologisch verlies'. Gevreesd werd voor de nachtzwaluwen die daar al jaren broedden. Gelukkig zijn die teruggekomen en hebben zich weinig aangetrokken van het verkoolde hout. De heideplanten zelf moesten na de brand weer van jongs af aan opnieuw beginnen. De oude planten waren zo mooi, meer dan kniehoog. Jan vertelt, dat ze stronken hebben gevonden met meer dan vijftig jaarringen in het heidehout. Intussen heeft nieuw leven het oude duin weer jong gemaakt. Op plekken waar ik vroeger niets anders vond dan dikke plakken afgevalen bruine naalden zien we zandzegge kruipen en zandblauwtjes bloeien. Op een solitaire, sprietierige den die het inferno heeft overleefd, zit een boomleeuwierik te zingen, terwijl de herfst al in de lucht zit met een peperachtige paddenstoelengeur.

FRANS BUISSINK IS LANDSCHAPSSCHILDER EN NATUUR-PUBLICIST